

Mindnyájunknak el kell menni...

Életének 98. évében, 2022. július 15-én elhunyt Dr. Sárosi Bálint zenetudós, népzenekutató¹

Közismert Jézus példázata a talentumokról. Mindannyian a magunk talentumaival érkezünk, mint különböző méretű üres tarisznyákkal, amelyeket nekünk kell megtöltenünk, mint adottságaink meghatározta lehetőségekkel, amelyekkel élhetünk, de mindez már rajtunk múlik. Sárosi Bálint nem kis tarisznyával érkezett, amelybe hosszú élete során lankadatlanul töltötte munkájának gyümölcseit, hangszeres népzene kutatásának eredményeit. Élt a lehetőségekkel, pedig mondhatnánk, rossz időben született, hiszen az első világháború után már a magyar kisebbség tagjaként látta meg a napvilágot Székelyföldön, fiatalemberként átélte a történelem eddigi legnagyobb világégését, szülőföldje a háborút követően újból Romániához került, hosszú éveken át fizikailag is elszakították családjától, szeretteitől, majd zeneakadémiai évei alatt tanúja volt 1956 eltiprásának, és élete nagy részét tekintélyelvű politikai rendszerben élte le. Ugyanakkor a rossz idő a későbbi szakmai pályáját tekintve jó hellyel párosult mind a gyermekkor falusi közegét, mind tudományegyetemi és zeneakadémiai tanulmányait, különösen a mestereit tekintve. Etnomuzikológiát Kodály Zoltántól és Lajtha Lászlótól, zenetudományt Szabolcsi Bencétől, zeneszerzést Szervánszky Endrétől tanult. A magyar zenei élet legnagyobbjai oktatták, akiktől egész életére kiható ösztönzést kapott, ami egyben elkötelezettséget is jelentett: tudása legjavát adva megfelelni az elvárásoknak. A hangszeres népzene kutatásának témáját Kodály ajánlotta figyelmébe, aki jól tudta, tanítványának nem a gyűjtések alkalmával kell megismernie a parasztember gondját, baját, hagyományait, ő ebben nőtt fel, részese volt ennek. A kutatott terület iránti alázatot és gondolatainak lényegre törő, tömör megfogalmazását sem az iskolában sajátította el, hanem már génjeiben hordozta, ahogy közösségének kultúráját, zenéjét, hiedelmeit, mondáit, meséit, természetismeretét és –szeretetét. Sárosi Bálint nem egy „nyakakitekertileg”² fogalmazó városi intellektuel volt, hanem a valós életből, a gyakorlatból tapasztalatokat leszűrni, tézissé formálni képes elme, aki a költővel vallotta: *két ember közt legrövidebb út az egyenes beszéd.*³ Tudta, hogy a hagyományos közösségek tudása a használatukban él, amelyben nem érvényesíthetők tudományos szempontok: a közösen énekelhető repertoárnak

¹ A temetésén, 2022. augusztus 11-én a Fiumei úti sírkertben elhangzott emlékezés szerkesztett változata

² Sárosi gyakran idézte ezt a Kodálytól származó kifejezést a lényegre törő megfogalmazások, a tiszta, egyenes gondolatok ellentétéként.

³ Az idézet forrása: Szilágyi Domokos *Becsüld, halandó* verséből (1966).

éppúgy egyenrangú része a magyar nóta, mint a régi stílusú pentaton népdal, függetlenül attól, hogy tudományosan, népzene-történeti szempontok alapján mennyire különbözőképpen értékeljük és ítéljük meg őket.

Hogy mit köszönhet Sárosi Bálintnak a magyar népzene-, és különösképp a hangszeres népzene-kutatás? Sokat, nagyon sokat! A teljes magyar nyelvterületen gyűjtött hangszeres és énekelt népzene-t, de távolibb országokban is járt: Etiópiában, Örményországban és Kuvaitban. A nagy mennyiségű, több száz órát kitevő helyszíni gyűjtés, a sok lejegyzés mellett életműve önálló kötetekből, számtalan tanulmányból és hanglemez kiadványból áll. Az 1990-es évek második felétől sorra jelentek meg a kutatási eredményeket összegző művei, utolsó könyve 2019-ben jött ki a nyomdából. Megállapításait, tudományos tételeit gazdag helyszíni tapasztalatai hitelesítették. Munkáját a Magyar Tudományos Akadémia keretein belül végezte: 1958–74 a Népzene-kutató Csoportban, majd 1974–88 a Zenetudományi Intézetben, a hangszeres népzenei osztály vezetőjeként. Tagja volt az MTA Zenetudományi Bizottságának és a Doktori Tanács Zenetudományi Szakbizottságának. 1966-ban védte meg kandidátusi értekezését, 1990-ben nyerte el a zenetudományok doktora címet, 1991-ben avatták az ELTE címzetes egyetemi tanárává, tanított a Göttingeni Egyetemen, és 1969–88 ismeretterjesztő sorozatot vezetett a Magyar Rádióban.⁴ 2004-ben választották a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagjává. Munkásságát 2005-ben Széchenyi-díjjal, 2007-ben Hazám-díjjal, 2012-ben Eötvös József koszorúval, 2014-ben pedig a szélesebb közvélemény részéről Prima Primissima díjjal ismerték el. 2018-ban a Magyar Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetését vehette át.

Sárosi Bálint közel hét évtizedes tudományos életpályája gazdag termést hozott, meghatározó kutatási eredményeket, amelyeket a szakma jelenlegi és jövőbeli képviselői megőriznek, használnak, továbbgondolnak. Böven teletöltötte a tarisznyáját. Lezárult életműve súlya, tekintélye és fontossága miatt neve a magyar és nemzetközi tudományos közéletben fennmarad. Nekünk, kortársaknak, akik személyesen ismertük őt, az adatok és a teljesítmény mögött, vagy inkább előtt, a személyisége is mindig meg fog jelenni. Emlékét megőrizzük, nyugodjék békében!

Richter Pál⁵

⁴ A sorozat első adásaiban lejátszott székeli hangszeres felvételek készítették Sebő Ferencet és Halmos Bélát, hogy a népzene-vel komolyabban elkezdjenek foglalkozni, így közvetve Sárosinak és előadásainak köszönhető a táncházmozgalom 50 évvel ezelőtti megszületése.

⁵ A BTK Zenetudományi Intézet tudományos főmunkatársa, igazgatója, a Zeneakadémia Népzene tanszékének alapító tanszékvezetője.